

Драган Хамовић

ПЕСНИЧКА ВОЉА ДА ПРИПАДА

Реч на уручењу *Жичке хрисовуље*

Ни песници више нису што су били, као ни поезија. Данас је одвише социјално интелигентних и практичних писаца стихова и стихоида, који тачно знају докле, шта и како могу да помоћу писања остваре, знају у шта не треба залазити, свесни пожељних начина и одговора, као и друштвених игара моћи које се одвијају. У тако постављеном механизму, књижевна мерила више не играју некакву улогу, ако се аутори крећу мимо системских координата. Данашња вунена времена се лажно представљају као ланена. Јер, макар била и ванредна, свака креација што сведочи другачију истину од оне коју глобални Систем и његови овдашњи комесари представљају као природни и неизбежни ток ствари, не може бити оверена, маколико уверљива била. Не прописују само идеје водиље и поенте, пожељне теме и њихове разраде, него и начине, средства којима поезија располаже.

Ако је пре стотину година, тема дана модерниста била слобода избора како обликовати стих и смисао, тј. излазак из обавезујућих формалних и сваких других матрица, данас је добровољно опредељење за строжи облик оглашено као реликт прошле прошлости, премда је из бројних показних примера јасно да речене матрице не морају бити ограничења или помагала за невеште дечаке и лирске старце. Напротив, она су поуздан показатељ уметничке остварености, могућност за поређења између велемајстора, мајстора, шегрта и дилетаната, дубоких и плитких.

Владимир Јагличић је остао веран поезији као уметности стиха, али и поезији као сведочанству битних, неуралгичних збивања унутар и около песниковог појединства, независно од спољних намета и очекивања, штавише, у контри таквим очекивањима. Опева појединости

непосредног окружења, у форми сонета и у другим сталним облицима и различним метрима, па је своја занимања преносио на унутарња кретања и на кретања у историји чији је савременик, као и у проницање културних тековина којим је дотакнут и њихових зрачења. Будном лирском оптиком опажа, али и симболички обременује, рефлексивно прожима удаљене чињенице видљивог и невидљивог, садашњег и прошлог, узвишеног и безнадежно ниског. То је песник који отворено, чак инатно сведочи ко је и одакле, али извори његовог песничког идентитета ни издалека нису локално омеђени, ако говоримо о пробраном венцу Јагличићевих успешних остварења.

Као што студенти ликовних академија, док не стигну до свог израза, простудирају традицијом завештане вештине, тако је Јагличић, као преводилац, кроз своје руке провукао широк изражајни и тематски репертоар водеће словенске поезије, рођачке поезије коју углавном занемарујемо на властиту штету, сагласно владајућем менталитету покондирених тикава. Отуда је оно што је Јагличић написао деловало врло исписано, савладаног отпора материјала, чак негде сувише исписано, с остацима дикције и речника које приписујемо преMODERНОЈ поетичности. Рани преводилачки сусрет с поезијом Николаја Гумиљова, чини нам се, најближе одређује Јагличићева поетичка полазишта, развијана и другим инојезичким и истојезичким подстицајима. Руско искуство је понудило акмеистичку материјалност и јасноту песме, као и фигуру снажног нагонског човека, наспрам симболистичке мистике, тананости и апстракција. У таквим оквирима препознао се и Јагличић, изданак меланхоличног витализма шумадијског човечанства што тежи, како је сам написао, „дивљем стању невиности”.

На другом крају горкости и побуњености, налазимо и безусловну љубав према матичном простору, за које се изриком залаже у помало раскомоћеном програмском тексту „Бити српски песник”, с краја протеклог века: „Можемо је кудити, или хвалити, али морамо волети Србију.” У једном раном сонету, под насловом „У задрузи” (*Тамни врћи*, 1992), посредује дирљиву слику здруженог сељачког попевања. Оно је више од песме, јер постаје час звучног препознавања лирског субјекта: „И запеваху у задрузи / сељаци, сложено: „Ружо бела...” / С нама, на гајбе, ноћ је села, / Сва Србија је у тој ружи! // ’Почуј’, дошапнух кришом музи: / ’Мој народ пева! Хор анђела / није, ал мени драг је. Дела, / Праштај ту слабост своје служи!” А Јагличић је био у прилици да окуша и опроба чари класичне колико и генерацијске урбане културе, не искључујући притом оданост, или пак слабост, према предачкој основи, оличеној у шумадијском звуку и пределу.

У песми „Грумен” (*Сџуб*, 2013) смисао обичног погледа на завицајне топониме („Ти мислиш гледаш бокове Жежеља, / главу Бешња-

је, раме Рујевице”) песник преобраћа у један дубокосежнији додир: „А дозвола те наших мртвих жеља / да огледнете једно другом лице.” Земља је друго име за мноштво мртвих предака, њихова метонимијска замена. А свет живих дугује пошту свету мртвих, јер је свако од нас грумен те исте земље, у коју се враћамо. Оба света коегзистирају у култу и духу и међусобно су свакодневно упућени – то је шифра завичајности коју заробљеници асфалтно-бетонске културе све мање разумеју. Али сржни говор ове поезије отпочиње кад песник осети откинутост, губитак присности с којом је прилазио томе завичајном свету.

Село, то шумадијско село, и шумадијски таласави предели, нису за Јагличића место идиле, него драме пролазности и губитака, али и споменик мартирске историје. Шумадија, према наводима из истоимене песме, „опстајању дубљем служи, / као живот валовита” (*Јуџира*, 2008), она је „женски лепа / са облинама лепотице”, према поенти песме „Бос” (*Посеги*). Агон немогућег повратка у заштићеност покретач је Јагличићеве најдубље лирске рефлексije. „Отишао бих, да се има куд”, тако гласи рефрен песме „На улици” (*Посеги*), који сажима речену позицију егзистенцијалног неповрата.

Напокон, песма „Венчање” једна је од синтетичких песама предачког тематског комплекса, изведена у неосетном еписком десетерцу, као нарочита похвала припадању и континуитету, схваћеним двосмерно, као благослов и као терет што се понесе и проноси. Преовлађује у њој анафора „Видиш”, којом песнички глас упућује на каталог видљивих, али и невидљивих чињеница до којих држи: „Видиш. Али и не видиш све то. / Знаш и не знаш. Јер све је у теби.” Лирски глас упућује на видљиви остатак замка, на птичја гнезда и наслагана дрва за огрев, на поља и пределе, али и на оно у себи, у историјској свести, дозвољаној или још недозваној: као што су запаљена древна богомоља, крв на прагу, засољене ране, пепелна смоница, харачлије и њихови оштри кочевци, војске надируће с Дрине, јасеновачки лешевци које носи Сава. И усред ове историјске реминисценције обнавља се опсесивни мотив немогућности повратка онога који је „дојен реком, продисао шумом”, који је био урастао у тај предео.

У песничком погледу на матични простор Владимира Јагличића смењују се пробуђени дечак и помирили мудрац, али му поглед на друштвено и политичко позорје побуђује ангажоване акценте, од сатиричке поруге и непристајања до далекосежних мрачних поенти. Врло је лако и безбедно данас, у име системски наложеног отпора према тзв. српском национализму, као изворнику свих зала прошлих и будућих, песника који радо послушнује чак и звук имена измучене отаџбине прецртати као опасни анахронизам, без обзира на књижевни учинак – а књижевна мерила, како смо рекли, играју у новом културном поретку

врло споредну улогу. Јер поезија је препозната као опасни, непожељни крунски сведок који памти, евокује и пореди искуства прошлости и садашњости и обједињује људе у заједницу сећања. А онај што не памти или своју културу сећања подешава према империјалним захтевима а не према реалном предању породичном и народном, предању обележеном беспримерним искуствима страдања у име човечанских вредности и опстанка у заветном идентитету, већ је постао роб – а да тога није ни светан. И већ је поништен, све мислећи да је Неко и Нешто.

Владимир Јагличић је искуства скорашњих ратова, као наставка претходних ратова заташканих и недовршених, изразио у духу најчеститијих лирских сведока. Припадати једној страни, по милости рођења, не значи људски обневидети, и то сведоче Јагличићеве ратне песме. Не газећи наслеђе устаничке Шумадије, он своју песничку сонду спушта до појединачних живота и удеса, у рат преконоћ угураних људи и њихових породица. Јагличић је лебдиви отаџбински патос често стишавао, а понајбоље у песми што почиње стихом „Жене ратних другова наших” (*Јуџра*), жене које назива „оном Трећом Србијом”: „Ал кад вам се у очи, каткад, загледам дубље, / кад видим колико сам мали јер не умем да губим толико, / неук да одем неповратно, / тром да отрчим метку на сретање, / недорастао уздаху у самотној ноћи.” Поврх свих тегиба и недаћа, тај уздах у самотној ноћи поприма недостижну дубину и величину. Материнско начело опстанка побеђује и кад губи, јер трпи и све подноси.

„Подршка братска” не изостаје код овог песника ни на подручју прекодринског фронта отаџбинског рата деведесетих. Јагличић бележи и страшне призоре и исходе, али и „свест о висини недоступног, / чистоти коју газ не прља” („Херцеговини”, *Јуџра*). Озбиљна поезија није пропаганда, понајмање ратна пропаганда, али није ни банални антиратни плакат. Рат је збивање с милион људских лица и нељудских наличја, али и заједнички покрет отпора и опстанка. Тај наук поезија зна, иако песници знају да га забораве, идући линијом мањег отпора.

Језик освајамо и освешћујемо чиме и постајемо своји, а језик похрањује слике властитог и предањског искуства, отвара видик чији је горњи крај надземна област, безмерни хоризонт на све стране света као и онострани, без којег не можемо ни живети ни преживети. Завичај је упоришна тачка с које рашчитавамо сав видљиви и замисливи свет. Метафору превођења Јагличић упошљава у песми „Одговор на питање о мојим пословима” (*Предираће хоризонџа*). Као што преводи с руског или енглеског, песник преводи на језик своје поезије говор свега што види, чује и уобрази. Свет и све у свету је логосно, смислено, значи језичко – отуд ова разбокорена метафора у песми програмског карактера, али и скривено полемичкој:

„С усколокалног, светског, / с немањићког и с беговског, / са сино-вљевског, с оцевског, / с милошког, с карађорђевог, / с монтеверестског, с тибетског, / и српског роднобреговског.”

Јагличићева самосвест о неомеђености тлом и језиком утврђена је баш у отаџбинском језичком тлу, оличеном у присној мнозини претходника и њихових трагова. Јер свачији основни поглед је видик „роднобреговски”, одатле се иде даље, у излете и потраге и бекства, али му се и враћа, хтео-не хтео.

У трпезарији Манастира Жиче,
на Преображење 2019.